CRISTELLA-WEEKEND IN HEERLEN
28 APRIL – 1 MEI 2023

Anneke van der Putte (red.) avdp@de-stiel.demon.nl

met bijdragen van Gut Tilkin & Angèle De Bruyckere, Nico & Marjo Dam,

Inge Somhorst, Elles Nap, Roeland Enslin, Stip Helleman

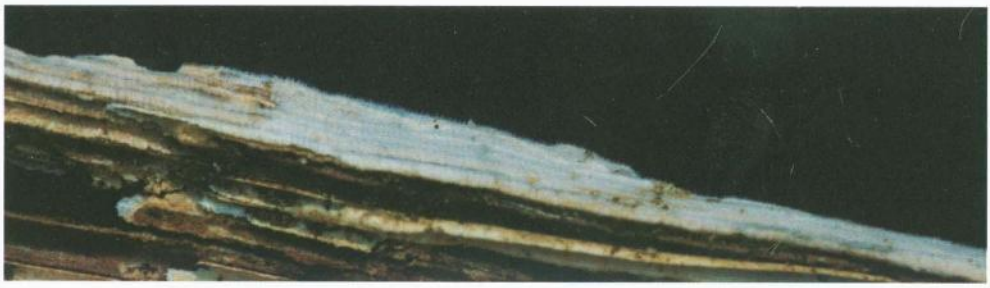
van der Putte, A. (ed.) 2024. Cristella-weekend Heerlen, 28 april–1 mei 2023. Coolia 67(1): 29–40.

Report of the study weekend in Heerlen of the non-Agaricales working group 'Cristella' of The Netherlands' Mycological Society. With special attention to a number of special finds in the Limburg countryside.

Ons onderdak tijdens het Cristella-weekend in het voorjaar van 2023 was het inmiddels zeer vertrouwde natuurvriendenhuis Eikhold in Heerlen, dat dit keer geheel in de steigers stond. Dat mindere beeld van buiten werd goedgemaakt door het interieur van dit Nivonhuis, met de prachtige eetzaal op de begane grond, en met de grote werkruimte beneden. De kamers waren prima en het eten was als steeds weer uitstekend. Bovendien was het prachtig weer en volop lente: kortom, het weekend kon eigenlijk niet stuk. In totaal waren er 6 excursiegebieden uitgezocht (steeds een of twee per dag), waarvoor men kon inschrijven: bezocht werden de Putberg (28 april), Trichterberg en Schone Grub (29 april), Malensbos en Elzetterbos (30 april), en Ravensbos (1 mei). Hieronder volgt een aantal impressies en besprekingen van vondsten.

Figuur 1. *Het Nivonhuis 'Eikhold' in Heerlen. (Foto: Anneke van der Putte)*

Figuur 2. *Bosrankkorstje* (Litschauerella clematitis). *(Foto: Roeland Enzlin)*

Litschauerella clematitis **(Gut Tilkin en Angèle De Bruyckere)**

Het Cristella-weekend startte vrijdag 28 april met een mooie excursie naar de Putberg in Heerlen. Onze aandacht ging onmiddellijk naar de regelmatig opduikende bosranken, een ideale gelegenheid om het Bosrankkorstje (*Litschauerella clematitis*), een zeldzame verschijning in Nederlands Limburg, van dichtbij te kunnen bekijken. Het hellingbos zag er door zon en wind droog en geteisterd uit, maar we zochten vooral dicht bij de bodem waar het toch iets vochtiger was. En inderdaad, na enkele pogingen toch een wit-grijs harig strookje op de dikke stengels van bosrank. Met de loep waren de ver uit het oppervlak stekende cystiden zeer goed te zien. Roeland maakte er een mooie foto van (Figuur 2). 's Avonds onder de microscoop konden alle kenmerken nodig voor een exacte determinatie goed waargenomen worden. Rond de talrijke smal-conische cystiden, een aantal meer dan 100 µm lang, slingeren zich hier en daar opstijgende hyfen. De sporen zijn globuleus, dunwandig, met een zeer fijne incrustatie, 4,4–5,4 µm.

Figuur 3. *Tweekleurige korstzwam* (Laxitextum bicolor). *(Foto: Gut Tilkin)*

In Belgisch-Limburg wordt deze soort bijna uitsluitend gevonden in het uiterste zuiden en in de Voerstreek. Alleszins een soort om naar uit te kijken bij volgende vondsten van oude bosranken.

In het Vijlenerbosreservaat in Vaals vonden we twee dagen later een *Laxitextum bicolor* 'in een ander kleedje', niet echt een zeldzaamheid in Nederland, want hij krijgt het label 'zeer algemeen'. Waarom dan toch een aparte melding hier? De korst oogde in het veld bleek, viltig, en vormde grote plakken op een dode stam, tot 30 cm (zie Figuur 3) breed, met donkerbruin subiculum. Niet iets dat we dadelijk (her)kenden en dus ging de korst mee. Bij het microscopisch onderzoek vielen de talrijke gloeocystiden op die nagenoeg parallel liggen. Pas na een tip van Inge en de test met Melzer's reagens pasten voor ons de puzzelstukjes in elkaar. De zeer talrijke, fijn gestekelde sporen met een sterke amyloïde reactie naast de gemelde gloeocystiden zijn onmiskenbaar voor de Tweekleurige korstzwam. Alleen was deze volledig resupinate verschijningsvorm voor ons nieuw en onverwacht.

Kroonjuwelen (Marjo & Nico Dam; alle foto's: Nico Dam)

Vlak voor we voor het Cristella-weekend naar Zuid-Limburg af zouden reizen kwam er op waarneming.nl een merkwaardige bekerzwam langs. De foto ervan was genomen in de Curfsgroeve net ten zuiden van Meerssen, en betrof een grote bekerzwam met diepe insnijdingen aan de rand, en een opvallend paarse tint van het hymenium op de binnenkant van de beker. Dat leek *Sarcosphaera crassa* wel, een soort die we, jaren geleden, een paar keer in de Alpen hadden gevonden. Een blik op de onvolprezen on-line verspreidingsatlas leerde dat de soort sinds 2019 ook uit Nederland bekend is. Eén stip, in de Curfsgroeve! Inmiddels bleek hij trouwens *Sarcosphaera coronaria* te heten, Kroonbekerzwam.

Figuur 4. *Vruchtlichamen van de Kroonbekerzwam* (Sarcosphaera coronaria) *in de Curfsgroeve. Het grootste exemplaar is ongeveer 10 cm in diameter.*

Meerssen is niet zo ver van Heerlen vandaan, dus de volgende dag maar wat eerder op pad. En met succes. Langs het Laarzenpad dat door een deel van de voormalige groeve is aangelegd, groeiden tientallen exemplaren, op en half in de lemige, ongetwijfeld kalkrijke bodem in jong loofbos. Mogelijk was het een goed jaar voor deze soort. Later in mei vonden we opnieuw tientallen exemplaren op diverse plekken in de Franse Jura. Daar groeiden de grootste exemplaren middenop een mountainbike route door de bossen bij Rogna, formaat soepbord en zo diep dat ze vermoedelijk een serieuze uitdaging voor de fietsers hebben gevormd.

Figuur 5. *Vruchtlichaam van de Kroonbekerzwam* (Sarcosphaera coronaria) *in de bossen bij Rogna, dept. Jura, Frankrijk.*

1. Sarcosphaera coronaria (Jacq.) J. Schröt., de Kroonbekerzwam, begint z'n ontwikkeling ondergronds, als een holle, ietwat onregelmatige bol. Als ze zo'n 3–4 cm diameter bereikt hebben, dan komt het bovenste deel aan de oppervlakte (dit waren althans de kleinste exemplaren die wij gevonden hebben). Bovenin ontstaat een porie, die wijder wordt bij verdere rijping en stervormig opensplijt in diverse puntige slippen. Oudere exemplaren worden onregelmatig bekervormig, en tot 10 (–30) cm in diameter. De buitenkant is fijn ruw en bleek grijzig-wittig van kleur; de binnenkant is glad en fraai violet (Methuen 15F7, ongeveer), soms lokaal ontkleurd. De vruchtlichamen zijn dikvlezig, met bleek waterig grijs, tot 5 mm dik vlees, dat zwak naar pelargonium geurt.

Microscopisch vallen vooral de parafysen op, met gekleurde druppels in het bovenste deel. In Melzer's zijn deze druppels bruin. De asci zijn 8-sporig, het bovenste kwart wordt blauw in Melzer's, en de uiterste top zelfs diep blauw; bij rijpheid openen ze zich met een soort scharnierend dekseltje (ze zijn operculaat). De sporen zijn kleurloos, min of meer cilindrisch, ongeveer 17 × 8 µm, met een fijn ruw oppervlak.

Figuur 6. *Microscopische details van de Kroonbekerzwammen uit de Curfsgroeve; alle foto's van gedroogd materiaal in Melzer's. Boven: hymenium, met blauwe ascustoppen en parafysen met bruin druppelige inhoud. Rechts boven: vrij drijvende sporen, met een heel iets ruwe buitenrand. Rechts onder: Twee vrijwel rijpe maar nog niet uitgeworpen sporen, waaraan het fijn ruwe oppervlak iets beter te zien is; ze lijken hier blauw, maar dat komt omdat je ze door de blauwe ascuswand heen ziet.*

Beukkarbonkels

Tegen het eind van de excursie naar het Malensbos, bij Vaals, waren alle dozen al vol: voldoende verzameld om de avond (en de avonden daarna, vermoedelijk) wel door te komen. Langs het pad stond echter die beuk (dat heb je soms zo in een bos, dat er een beuk langs het pad staat), met een dode tak op ooghoogte, en de schors van die tak was zwart bespikkeld. Bij nadere beschouwing bleken die spikkels kleine, nogal vormloze klompjes te zijn, van het soort zwarte substantie die je ook wel bij kogelzwammen en geweizwammen ziet. Doorsnijden levert dan vaak wat meer duidelijkheid, en zo ook nu. De klompjes bleken een aantal met gelatineuze massa gevulde holtes te bevatten, typisch voor allerlei soorten pyrenomyceten. Die gelatineuze massa bestaat dan uit asci en parafysen, en de holtes zijn in feite afzonderlijke vruchtlichamen van de schimmel. En zo ook nu.

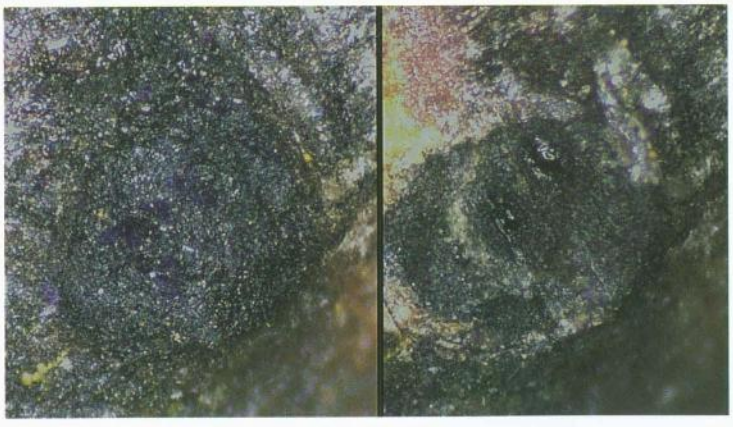
De sporen bleken donker olijfbruin, en voorzien van een overlangse kiemspleet, karakteristiek voor de *Xylaria*-familie. Zo'n kiemspleet is vaak lastig te zien. Vaak helpt het om een preparaat met veel water te maken, zodat de sporen kunnen ronddraaien. De kiemspleet is

Figuur 7. *(links) Bovenaanzicht op door* Lophadostoma fagi *aangetaste beukentak. De tak is afgestorven, maar zit nog aan de boom vast, en de schors zit er nog aan. Individuele puistjes (stromata) zijn ongeveer 3 mm in diameter.*

Figuur 8. *(rechts) Als Figuur 7, maar het oppervlak van de schors is weggesneden, zodat diverse stromata zijn doorgesneden. Ze bevatten ieder een klein aantal vruchtlichamen (peritheciën), die met een glanzende, gelatineuze, zwartige substantie gevuld zijn*

Figuur 9. *Een individueel stroma van* Lopadostoma fagi, *van bovenaf gezien. Links het intacte exemplaar, rechts het 'onthoofde' exemplaar (bovenste plak er af gesneden, zodat de peritheciën binnenin zichtbaar worden, twee in dit geval).*

dan een lichte streep over de lengte van de sporen, die af en toe voorbijkomt als een spore rondtolt. De foto ervan is niet zo denderend, maar op de bijgaande foto kun je tussen de twee rode pijlen de lichte streep zien.

De combinatie van sporen met kiemspleet en grotendeels in het substraat ingebedde stromata (de klompjes) leidt dan tot het geslacht *Lopadostoma*. Daarvan is een recente revisie beschikbaar (Jaklitsch et al., 2014; te downloaden via verspreidingsatlas.nl), waarmee deze vondst als *Lopadostoma fagi* gedetermineerd kon worden.

Op de on-line verspreidingsatlas staan nog maar 5 stippen van deze soort (juli 2023), maar we hebben de indruk dat we deze zwarte puistjes op beukentakken eigenlijk best wel vaker gezien hebben (maar nooit meegenomen om te determineren; het zijn tenslotte geen gordijnzwammen).

Figuur 10. *Asci met sporen van* Lopadostoma fagi. *Tussen de twee rode pijlen is de overlangse kiemspleet van een van de sporen te zien.*

Lopadostoma fagi Jaklitsch et al. (nog geen Nederlandse naam) vormt kleine (enkele mm in diameter) zwarte puistjes net onder de schors van recent dode beukentakken; die schors krijgt een wat zilverig aanzien. Door de puistjes krijgen de takken een bobbelig uiterlijk, en op de top van iedere bobbel steekt het zwarte puistje net boven het oppervlak uit. Die puistjes zijn grotendeels steunweefsel (stroma), waar de individuele feitelijke paddenstoelen (peritheciën) in ingebed zijn, met hooguit zo'n 5 peritheciën per stroma. Individuele peritheciën zijn kleine, buikige flesjes, met een lange slanke hals die tot bovenin het stroma loopt; waar ze het stroma-oppervlak bereiken is dat oppervlak donker blauw, bijna, maar niet echt, zwart. De inhoud van de peritheciën is gelatineus, donker grijs tot zwart, en bevat de asci met de sporen (8 per ascus). De sporen zijn slank ellipsoïd, donker olijfbruin, glad, maar met een over de hele lengte lopende kiemspleet. (Volgens Jaklitsch et al. (2014) loopt die kiemspleet rondom de hele spore, maar we moeten toegeven dat niet met zekerheid gezien te hebben.)

Figuur 11. Godronia ribis *(Ribeszwermkommetje) op dode stengel van Aalbes, gevonden in het bos van de Trichterberg bij Gronsveld.*

Klein grut

Godronia-soorten (Zwermkommetjes) zijn fraaie maar kleine bekerzwammetjes, die hun ontwikkeling beginnen als gesloten bolletjes, die bij rijping aan de bovenkant opensplijten. Een beetje zoals de hierboven beschreven Kroonbekerzwam, maar dan gedeeld door 100: *Godronia*'s zijn nauwelijks een mm in diameter. Veel soorten zijn gastheerspecifiek, en je kunt er dus gericht naar zoeken. Dat geldt ook voor *Godronia ribis*, het Ribeszwermkommetje, dat op afgestorven stengels van Aalbes groeit. Op Zwarte bes zit een andere soort, *G. uberiformis*, het Zwarte-bessenzwermkommetje. Mocht het substraat niet direct uitsluitsel bieden, dan zijn deze twee soorten ook aan de sporenmaten te onderscheiden: 25–40 × 3–4 µm voor *G. ribis* tegen 60–75 × 2–3.5 µm voor *G. uberiformis*. (Groves, 1963; let op dat de decimale punt vergeten lijkt te zijn bij de breedtematen van de sporen in de beschrijving van *G. ribis*.)

Figuur 12. *De drie zwarte bolletjes op de foto links zijn vruchtlichamen van* Helminthosphaeria odontiae *(Tandzwamparasietkogeltje). Ze groeien op een (nauwelijks als zodanig herkenbare) korstzwam, in dit geval het Grauw wasje. Rechts de sporen. De meest rijpe sporen zijn 2-cellig, met een excentrische geplaatste dwarswand.*

Cristella is ooit begonnen als korstzwammenwerkgroep, en nog steeds worden er tijdens de Cristella-weekenden heel wat korstzwammen gedetermineerd. Maar er is de laatste tijd ook veel belangstelling voor 'meelifters', paddenstoelen die als parasiet op of in korstzwammen groeien. Een voorbeeld daarvan zijn *Helminthosphaeria*-soorten, de Parasietkogeltjes. Het betreft kleine zwarte bolletjes, nauwelijks een mm in diameter, met een fijn ruw oppervlak, die half op, half in hun gastheer groeien. In het Malensbos vonden we dit keer *H. odontiae*, het Tandzwamparasietkogeltje, groeiend, niet op een tandzwam, maar op *Phlebiella allantospora*, het Grauw wasje. Deze soort is herkenbaar aan de 2-cellige rijpe sporen, met een opvallend excentrisch geplaatste dwarswand (Miller et al., 2014).

Literatuur

Groves, J.W. 1965. The genus *Godronia*. Can. J. Bot. 43: 1195–1275.

Jaklitsch, W.M., J. Fournier, J.D. Rogers & H. Voglmayer, 2014. Phylogenetic and taxonomic revision of *Lopadostoma*. Persoonia 32: 52–82.

Miller, A.N., S.M. Huhndorf & J. Fournier, 2014. Phylogenetic relationships of five uncommon species of *Lasiosphaeria* and three new species in the Helminthosphaeriaceae (Sordariomycetes). Mycologia 106(3): 505–524.

Puzzelen (Inge Somhorst)

Cristellagangers houden van puzzelen, en van de verrassingen die ze te zien krijgen onder de microscoop (en ze houden van van gezelligheid, niet te vergeten...).

Soms valt dat puzzelen weg, als je voor de zoveelste keer de zwaar met kristallen beladen cystiden ziet van het Fluwelig harskorstje (*Peniophorella pubera*) of de net niet ronde sporen van het Grauwgeel dwergkorstje (*Brevicellicium olivascens*).

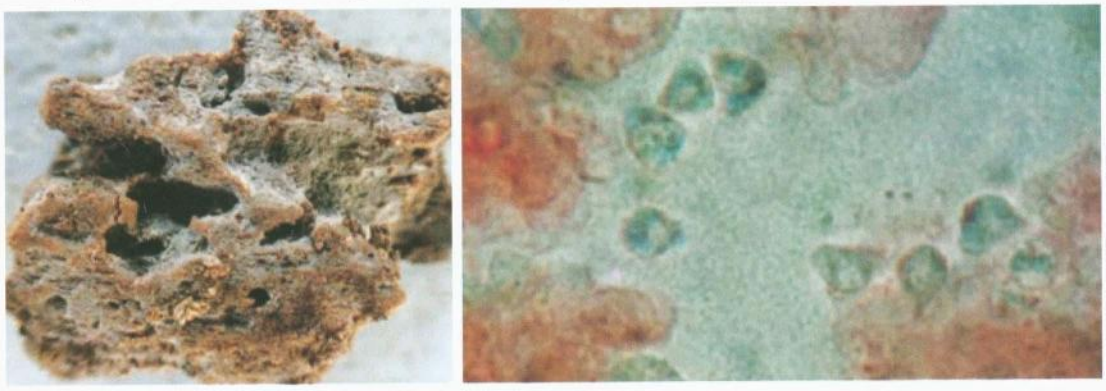
Hoekige sporen, dat zag ik ook toen ik materiaal van een dun bleekgrijs laagje aangehecht aan een stukje rot hout verzameld in het Trichterbergbos, onder de microscoop bekeek. En wat voor: sporen in de vorm van een 3-zijdige pyramide, maar dan een beetje gelobd. Ze zijn vrij klein, 4–5 × 3–4.5 mm en dunwandig. Dat komt in onze paddenstoelenwereld niet zoveel voor.

Van Bernhard de Vries leerde ik dat 'plaatjes kijken' een heel goede en legitieme manier is om beter in je paddenstoelenkennis te komen, zeker waar het de microscopische structuren van allerlei klein grut betreft. Dat doe ik dan ook met enige regelmaat, en ik herkende de sporen. Daar horen urnvormige basidiën bij met 6 tot 8 sterigmen, en die waren er ook. De naam moest ik wel nog even opzoeken: *Sistotrema subtrigonospermum*, de Triangelurnkorstzwam.

Er staat één stip op de Verspreidingsatlas, een vondst uit 1985, op een twijg van Lariks door, jawel, Bernhard de Vries. Die vondst is uit een voedselarm Lariksbos in Drenthe, een heel verschil met het leem- en kalkrijke beukenbos van deze vondst.

Ook internationaal wordt deze onopvallende soort weinig gemeld, maar hij is tenminste in Europa wel wijd verbreid. De verzamelvoorkeur en -kunde van verschillende Cristellagangers voor onopvallende veegjes en overtrekjes in combinatie met de eenvoudige determinatie doen vermoeden dat het om een echt weinig voorkomende soort gaat.

Figuur 13. Sistotrema subtrigonosporum *(Triangelurnkorstzwam). (Foto: Inge Somhorst)*

Figuur 14. *Voorjaarsweide. (Foto: Elles Nap)*

Voor het eerst mee.... (Elles Nap)
Ik ben vrij nieuw in de wereld van de paddenstoelen en de NMV, maar heb volop genoten van het weekend. Prachtige omgeving en natuur en veel geleerd over paddenstoelen. Ook is iedereen zeer behulpzaam. Het is dan ook voor beginners een aanrader!!

Weinig getril (Roeland Enzlin)[1]
Het is iedere keer weer een verrassing wat je tijdens een Cristellaweekend aan trilzwammen tegenkomt. Het weekend was laat in het voorjaar. Dus risico op droogte. De echte droogte, dat weten we nu, zou nog komen. Veel trilzwammen waren er niet. Toch lukte het nog om een twaalftal soorten te herkennen waaronder het zeldzame Langsporig waskorstje (*Ceratosebacina longispora*), een tweetal Harshaarveegjes (*Basidiodendron*) waar nog wat aan uitgezocht dient te worden, Ingekapseld trilkorstje (*Achroomyces insignis*) en Wasgeel trilkorstje (*Colacogloea peniophorae*). De laatste twee genoemde soorten zullen te zijner tijd in de Verspreidingsatlas hernoemd worden naar respectievelijk *Slooffia micra* en *Colacogloea effusa*. Ik verwijs daarbij graag naar het zeer recent verschenen artikel van Nathan Schoutteten et al. (2023) over deze mycoparasieten. Een tweetal andere vondsten zal ik hier nader toelichten.

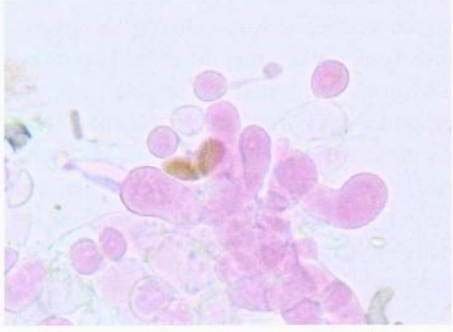
Thanatephorus brevisporus* of toch *Th. fusisporus
Direct de eerste dag naar de Putberg was het raak met een Trosvlies (***Thanatephorus***). Ik kom ze zelden tegen. Het ziet er uit als een wittig-crème korstzwam met een open structuur. Daarbij denk je niet meteen aan een trilzwam (Figuur 15). Ook de voor veel trilzwammen

1. Dit is aflevering 9 in een serie over Trilzwammen in Nederland en België. Aflevering 8 verscheen in Coolia 66(2): 82–84

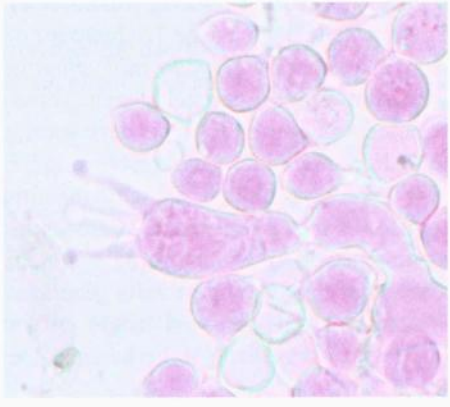

Figuur 15. *Vruchtlichaam van* Thanatephorus cf. brevisporus *met voor een trosvlies kenmerkende open structuur. (Foto: Roeland Enzlin)*

kenmerkende vertikaal of dwarsgesepteerde basidiën ontbreken. Wat ze dan wel hebben om het een trilzwam te noemen, zijn tamelijk plompe basidiën met forse sterigmen en sporen met secundaire sporenvorming (Figuur 16). Met de generasleutel van het Phragmoproject kom je in deelsleutel 2 (ongesepteerde, niet stemvorkvormige basidiën) snel bij wel of geen gespen aanwezig. Gelukkig zijn de microscopische structuren groot en is de keus – geen gespen – snel gemaakt. Tot slot kies je voor *Rhizoctonia* (incl. *Thanatephorus*) omdat de breedte van het basidium maximaal 1,5× de breedte van de sept tussen het basidium en de daaronder liggende cel is. De gevonden Trosvlies heeft een mix van twee- tot viersporige basidiën en opvallend bolle, citroenvormige sporen, waarbij de top papilvormig uitsteekt (Figuur 17). Met deze combinatie sleutel je uit op *Thanatephorus brevisporus*, een soort die vrij recent door Pouzar (2001) is beschreven en nog niet uit Nederland bekend is. Er is een andere soort die ook min of meer citroenvormige sporen heeft namelijk Spoelsporig trosvlies, *Th. fusisporus*. Deze soort is vrij zeldzaam in Nederland op de wat rijkere gronden. Pouzar beschrijft dat het verschil 'em vooral zit in de top. Bij *Th. brevisporus* een abrupte papil, terwijl die bij *Th. fusisporus* meer geleidelijk overgaat in een papil, of geen papil heeft, maar dan een puntig uitgetrokken top die de spore een spoelvormig uiterlijk geeft. Daarnaast heeft *Th. fusisporus* viersporige basidiën en weinig 2–3 of zelfs 8-sporige basidiën, terwijl *Th. brevisporus* vooral 2–3-sporige basidiën heeft met enkele viersporige basidiën. Beide

Figuur 16. *Secundaire sporenvorming, een tweesporig basidium en een bol citroenvormige spore van* Thanatephorus cf. brevisporus. *(Foto: Roeland Enzlin)*

Figuur 17. *Driesporig basidium en citroenvormige sporen van* Thanatephorus cf. brevisporus. *(Foto: Roeland Enzlin)*

ENZ 23011 Thanatephorus cf. brevisporus
28 mei 2023
Provincie Limburg, Heerlen, Putberg (kmh 195–318)
Op onbekend stuk loofhout in gemengd loofbos op rijkere bodem.
Vruchtlichaam volledig korstvormig, losse poreuze structuur (hypochnoïd), wit-crème, vuilwit, bleekbeige.
Hyfen vormen een lossen structuur, korte iets opgeblazen cellen, dun tot iets dikwandig, 15–20 × 7–8.5 µm, geen gespen, septen vaak met zichtbare porie als puntvormige verdikking; basidiën 2–3(–4)-sporig, breed knotsvormig, zonder basale gesp, 15–20 × 9–11 µm, sterigmen plomp, in een punt uitlopend, 10–13 × 2–2.5 µm; sporen 8.5–10.5 × 8.5–9.5 µm, citroenvormig, bolrond tot breed ellipsoïd, met opvallende abrupte papil, apiculus groot en opvallend; geen cystiden.

kenmerken, vorm van papil en het aantal sporen per basidium, zitten op een glijdende schaal. Dit wordt ook nog eens geïllustreerd door Roberts (1999), die *Th. brevisporus* niet kende (die bestond nog niet). Hij schrijft dat zowel de vorm als de grootte van de sporen tussen de verschillende collecties, maar ook binnen collecties enorm kan variëren. Ook Elia Martini (2016) spreekt over een grote variatie in sporenvorm en -maten bij *Th. fusisporus* door. Hij noemt *Th. brevisporus* wel, maar kent de soort verder niet. Op basis van de (morfologische) beschrijving van Pouzar is *Th. brevisporus* uit meerdere landen bekent.

De vondst van nu deed mij denken aan een Trosvlies gevonden tijdens het Cristellaweekend in Wehe-den Hoorn 2018. Gut Tilkin heeft het materiaal destijds uitgebreid bekeken. Ook al waren veel sporen rondachtig tot breed ellipsoïd en vaak met een duidelijke papil, toch is toen besloten om met de opmerkingen van Roberts en Martini in het achterhoofd die vondst als Spoelsporig trosvlies te determineren. De Putbergse collectie wordt op basis van de sporenvorm, sporengrootte en voornamelijk 2–3-sporige basidiën voorlopig opgeborgen onder de naam *Th. cf. brevisporus*. Er is een weefselmonster genomen ten behoeve van DNA-onderzoek. Voor zover ik weet, is er geen bekende sequentie van *Th. brevisporus* waarmee vergeleken zou kunnen worden, maar we kunnen te zijner tijd hopelijk wel vergelijken met bekende sequenties van *Th. fusisporus* en zien waar onze collectie in een fylogenetisch boom uitkomt. Wordt dat een eigen tak of past het binnen *Th. fusisporus*?

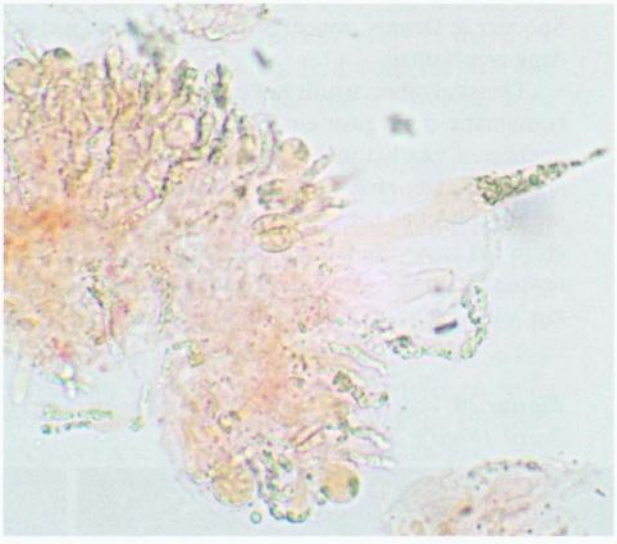
***Stypella subhyalina* (Glazig waskorstje)**

Op de tweede dag naar de Trichterberg een voor mij welbekende soort, namelijk het Glazig waskorstje, nu nog *Stypella subhyalina* geheten. In het noordoosten van het land komen we deze trilzwam zeer geregeld tegen. Vermoedelijk is het Glazig waskorstje in heel Nederland algemeen. In optima forma is deze soort makkelijk te herkennen aan de witte insluitingen in het halfdoorzichtige, vlak korstvormige, blauwgrijze, gelatineuze vruchtlichaam. Zo zag die er deze keer dus niet uit. De witte insluitingen ontbreken (Figuur 18). Zie Verspreidingsatlas voor foto's met insluitingen. Microscopisch kenmerkt het Glazig waskorstje zich door aanwezigheid van slank fusiforme cystiden. Dit blijkt niet zo'n makkelijk kenmerk. Er zijn soms maar heel weinig of zelfs geen aanwezig en omdat het deel van de cystide dat uit het hymenium treedt niet veel langer en weinig dikker is dan de sterigmen van de basidiën. Dus lastig als zodanig te herkennen. De cystiden worden naar de top toe geleidelijk aan

Figuur 18. *(boven) Vruchtlichaam van het Glazig waskorstje zónder de zo kenmerkende witte insluitingen. (Foto: Roeland Enzlin)*

Figuur 19. *(onder) Soms heb je geluk en ligt een cystide geheel vrij naast een stukje sterk verweven subhymenium met het onderliggende trama. (Foto: Roeland Enzlin)*

smaller, terwijl de sterigmen min of meer cilindrisch en iets flexueuzer zijn. Een coupje uit elkaar tikken in de hoop de cystiden in z'n geheel vrij te maken is heel lastig, omdat de hyfen van het subhymenium en trama sterk met elkaar verweven zijn (fig. 19). Het verweven zijn van de hyfen is een opvallend kenmerk voor deze soort, maar je moet veel preparaten hebben gemaakt en bekeken om dit op waarde in te kunnen schatten. Overigens, wanneer het vruchtlichaam een duidelijk tuberculaat oppervlak, heeft, dan is het oppassen. Er bestaat dan een kans op verwisseling met *Myxarium varium*, *Exidia minutissima* of de echte *Stypella grilletii*, die nog niet uit Nederland bekend is. De huidige wetenschappelijke naam voor het Glazig waskorstje luidt *Myxarium podlachicum* (Spirin et al 2019). Het wel en wee over deze naamswijziging en de problemen die daaruit voortvloeien zijn voer voor een volgende aflevering over Trilzwammen in Nederland en Vlaanderen.

Literatuur

Martini, E. 2016. Excerpts from Crusts & Jells nr. 74 (https://www.aphyllo.net/spec.php?id=1919900 – geraadpleegd 9 juli 2023).

Pouzar, Z. 2001. Notes on the taxonomy and distribution of Aphyllophorales I. Czech Mycol. 56(2): 121–131.

Roberts, P. 1998. A revision of the genera *Heterochaetella*, *Myxarium*, *Protodontia* and *Stypella* (Heterobasidiomycetes). Mycotaxon 69: 209–248.

Schoutteten, N., Yurkov, A., Leroux, O., Haelewaters, D., Van Der Straeten, D., Miettinen, O., Boekhout, T., Begerow, D., Verbeken, A. 2023. Diversity of colacosome-interacting mycoparasites expands the understanding of the evolution and ecology of Microbotryomycetes. Studies in Mycology 106: 41–94. doi: 10.3114/sim.2022.106.02

Spirin, V., Malysheva, V., Roberts, P., Trichiès, G., Savchenko, A. & Larsson, K.-H. 2019. A convolute diversity of the Auriculariales (Agaricomycetes, Basidiomycota) with sphaeropendunculate basidia. Nord. J. Bot. e02394. DOI: 10.1111/njb.02394

Vlak voor het opbergen van de microscoop.... (Stip Helleman)

De laatste avond van het Cristella-weekend is meestal een beetje rommelig: het einde van het verblijf is in zicht en de meeste deelnemers beginnen zo zachtjes aan met het inpakken van de vondsten en van het microscopisch materieel, maar niet iedereen.....

Terwijl sommigen hun 'vondstendoosjes' controleren en opruimen, wordt door anderen nog even door gemicroscopeerd. Dan plots een roep van Nathan Schoutteten: 'Stip, ik heb nog iets voor je', waarna trots een vermolmd stuk hout wordt getoond met daarop een aantal witte puntjes. De ascootjes hebben wat onduidelijke genus-kenmerken, maar toch is het een typisch dingetje, dat wel precies past bij de originele beschrijving van *Parorbiliopsis minuta* Spooner & Dennis, zoveel is diezelfde avond wel duidelijk..... Hij gaat mee in de doos, met dank aan Nathan.

Thuisgekomen wordt het geval verder uitgezocht. *Parorbiliopsis minuta* heeft een omcombinatie ondergaan en heet nu *Hyaloscypha minuta (Spooner & Dennis) Baral.* Na sequenceren van het materiaal blijkt deze vondst echter in de phylogenetische boom op een andere tak van *Hyaloscypha* te zitten. Het microscopische verschil tussen beide gesequenseerde collecties betreft slechts de grote oliedruppels in de sporen, die wél in het Limburgse en in het typemateriaal zitten, maar die ontbreken in de collectie aan de hand waarvan de omcombinatie plaatsvond. Er zullen helaas dus nog meerdere collecties met sequenties nodig zijn van deze soort voordat dit probleem opgelost zal zijn.

Figuur 20. *Vruchtlichamen en sporen (rechts) van* Hyaloscypha minuta *(Spooner & Dennis) Baral. (Foto's: Stip Helleman)*

